

ST·OLAV

K A T O L S K T I D S S K R I F T

• FOR RELIGION OG KULTUR •

76. ÅRGANG

7. NOVEMBER 1964

A V I N N H O L D E T :

UT BLANT MENNESKENE - SAGAKVINNE MED PENN -
KONSIL-NYTT - LITURGIREFORMEN - FILM - LITTERATUR

BLIKK PÅ TIDEN

NR
21

NESTE NUMMER UTKOMMER 21. NOVEMBER 1964

AV KIRKENS LIV

Uken 8.—14. nov.

25. SØNDAG EFTER PINSE

Epistel: Kol. 3, 12—17.

Evangelium: Matth. 13, 24—30.

(Begge tekster fra 5. søndag efter Åpenbaringen.)

Apostelen minner oss om at vi er ett legeme i Kristus. Vi er kalt til et åndelig fellesskap, til å ha fred med Gud, med hverandre, med oss selv og dermed den glede som et takknemlig hjerte alene er i stand til å fatte.

Epistelen forteller oss dermed hva vi er kalt til, men evangeliet advarer oss: den faktiske situasjon er en ganske annen så lenge vi vandrer på jorden, for her er ugresset blandet sammen med den gode sed, og det er ikke Vår Herres mening at det skal lukes vekk før høsttiden er kommet. Slik er paradokset ved vårt kristne liv: vi skal helhjertet gå inn for et åpent fellesskap med våre medkristne, men på samme tid være på vakt, ikke mot dem, men mot den menneskelige svakhet, og ikke idealisere Kirkens jordiske skikkelse. Det som kommer fra Gud er godt nok, men fienden har ennå adgang til å så sitt ugress.

MANDAG: *Laterankirkens vigselfest.* S. Giovanni in Laterano er pavens egentlige domkirke for bispedømmet Rom. Det nåværende konsil er det annet som blir samlet ved Vatikanet, mens vi kjenner fem Laterankonsiler som regnes blant de økumeniske kirkemøter. La oss idag be for Kirkens enhet.

TIRSDAG: *Andreas Avellinus*, prest i Theatinerordenen († 1608).

ONSDAG: *Martin av Tours*, biskop, den første som ble feiret som helgen til tross for at han ikke var martyr († ca. 400).

TORS DAG: *Martin I*, pave og martyr († ca. 655).

FREDAG: *Didakus*, fransiskanerbroder († 1463).

LØRDAG: *Josafat*, erkebiskop og martyr († 1623).

Uken 15.—21. nov.

26. SØNDAG EFTER PINSE.

Epistel: 1. Tess. 1, 2—10.

Evangelium: Matth. 13, 31—35.

(Begge tekster fra 6. søndag efter Åpenbaringen.)

Det første brev til menigheten i Tessalonika er det eldste brev vi eier av apostelen Paulus og dermed sannsynligvis også den eldste nedskrevne tekst i Det nye testamente. Den hilsen til menigheten som utgjør dagens epistel og som innleder brevet er altså det litterære dokument som fører oss nærmest Jesu egen tid. Hvor liten var ikke Kirken den gang, men allikevel fullt klar over sine ekspansjonsmuligheter.

Hvordan kunne apostlene tro på en slik mulighet? Jo, svaret finner vi i evangeliet: det var Jesus Kristus selv som hadde sammenlignet Guds rike med et sennepsfrø, det minste av alle frøkorn, men i stand til å vokse opp og huse himmelens fugler. Evangeliet er også den surdeig som gjennomsyrer melet ved sin indre kraft. Det som Jesus forutsa og som Paulus trodde på, det er blitt virkeliggjort for oss og det er fra alle verdens hjørner biskopene er kommet til Rom for å ivareta den apostoliske arv.

MANDAG: *Gertrud*, benediktinerabbedisse († ca. 1302), stor tysk mystiker.

TIRSDAG: *Gregor*, biskop av Neocæsarea, kjent under navnet «undergjøreren» († ca. 270).

ONSDAG: *Vigselsfesten for Peterskirken og Paulusbasilikaen i Rom.*

TORS DAG: *Elisabeth av Thüringen*, enke, sant forbilde på neste-kjærlighet. Våre egne Elisabethsøstre har gjort hennes navn kjent og elsket i Norge († 1231).

FREDAG: *Felix av Valois*, legendarisk helgen som den senere historieforskning har fart ille med.

LØRDAG: *Jomfru Marias ofring i templet.* Selv om dagens fest ikke kan påberope seg noen bibelske tekster er meningen ekte nok: innenfor jødedommens ramme hadde Maria viet seg av hele sitt hjerte til Guds tjeneste.

GUDSTJENESTER PÅ SØN- OG HELLIGDAGER	Stille messe	Høymesse
OSLO: <i>St. Olavs kirke</i> , Akersveien 5. Biskopen og prestegården 42 52 87. Sogneprestkontoret 41 41 61	7.00 9.00 9.45	11.00 — Eng.
<i>St. Hallvard kirke</i> , Fransiskanerne, Urtegt. 29, tlf. 68 08 68	8.30 19.00	11.00 —
<i>St. Dominikus kirke</i> , Dominikanerne, Neuberggaten 15, tlf. 55 07 71	8.15 9.00 11.30	10.00 — —
<i>Vår Frue Villas kapell</i> , Montebello, Ullernchausséen 52, tlf. 55 81 21	8.30	—
<i>Grefsen kapell</i> , Glads vei 23, tlf. 212355	9.30	—
<i>Lunden kapell</i> , Trondheimsveien 309, tlf. 21 25 87	—	9.00
ARENDAL: <i>St. Franciskus kirke</i> , Tyholmen, tlf. 22 209	8.00	11.00
BERGEN: <i>St. Pauls kirke</i> , Christies gt. 16, tlf. 15 410	8.00 9.00	10.30 —
<i>Vår Frue kirke</i> , Helleveien, tlf. 56 245	9.30 19.00	— —
DRAMMEN: <i>St. Laurentius kirke</i> , Cappelensgt. 1, tlf. 83 20 19	8.30	10.30
FREDRIKSTAD: <i>St. Birgitta kirke</i> , Kongens gt. 9, tlf. 11 438	8.30	10.45
HALDEN: <i>St. Peters kirke</i> , Kristian V's pl. 1, tlf. 1168	8.00	10.45
HAMAR: <i>St. Torfinns kirke</i> , Torvgt. 113, tlf. 23 751	8.30	11.00
HAUGESUND: <i>St. Josefs kirke</i> , Haralds gt. 21, tlf. 3195	8.30	11.00
HØNEFOSS: <i>St. Theresia kirke</i> , Vesterngt. 5, tlf. 266	8.00	10.30
KRISTIANSAND S.: <i>St. Ansgar kirke</i> , Kirkegt. 3, tlf. 24 225	8.00	10.30
LILLEHAMMER: <i>Mariakapellet</i> , Weidemannsgt. 3, tlf. 52 550	—	10.00
LILLESTRØM: <i>St. Magnus kirke</i> , Romeriksgt. 1, tlf. 71 28 85	8.30	11.15
MOSS: <i>St. Mikael's kapell</i> , Ryggeveien 24, tlf. 3388	—	11.00
PORSGRUNN: <i>Vår Frue kirke</i> , Sverres gt. 26, tlf. 50 793	7.45	10.45
SARPSBORG: <i>St. Olavs kapell</i> (hver 14. dag) O. Haraldssonsgt. 49, tlf. 53 765	18.30	—
STABEKK: <i>Maria kirke</i> , Nyveien 17, tlf. 53 77 35	8.30	10.45
STAVANGER: <i>St. Svithun kirke</i> , Dronningensgt. 8, tlf. 25 534	8.00	10.30
TØNSBERG: <i>St. Olavs kirke</i> , Sandefjordgt. 1, tlf. 11 969	8.00	10.45
TRONDHEIM: <i>St. Olavs kirke</i> , Prinsensgt. 2a2. Biskopen og prestegården tlf. 21 214	8.45 19.00	11.00 —
<i>St. Elisabeth hospital</i> , Ila, tlf. 21 671	6.15	—
KRISTIANSUND N.: <i>St. Eysteins kirke</i> , Flintegt. 5, tlf. 2779	8.00	11.00
LEVANGER: <i>St. Torfinns kirke</i> og <i>St. Eysteins sykeheim</i> , Jernbanegt. 29	8.30	11.00
MOLDE: <i>St. Sunniva kirke</i> , Parkveien 23, tlf. 1100	8.30	11.00
ÅLESUND: <i>Vår Frue kirke</i> , Nørvesund, tlf. 7558	8.30	11.00
TROMSØ: <i>Vår Frue kirke</i> , Storgt. 94. Biskopen og prestegården, tlf. 3604	8.15	10.30
<i>St. Elisabeth hospital</i> , Mellomveien 15, tlf. 2101	6.20	—
BODØ: <i>St. Eystein kirke</i> , Hernesveien 22, tlf. 21 783	8.15	10.30
HAMMERFEST: <i>St. Mikael kirke</i> , Salsgt. 52, tlf. 1447 (I. VII—31.VIII (St. Elisabeth Institutt, tlf. 1392)	19.00 8.00	10.30 10.30
HARSTAD: <i>St. Sunniva kirke</i> , Skolegt. 4, tlf. 1205	8.00	10.30

ST. OLAV

KATOLSK TIDSSKRIFT FOR RELIGION OG KULTUR

Redaksjon: Hallvard Rieber-Mohn (ansvarshavende) og Åge Rønning.

Redaksjonens adresse: Neuberghatten 15, Oslo 3.

Ekspedisjon og forlag: Akersveien 5, Oslo.

Kontortid: 9—16. Lørdag: 9—14. - Tlf. 42 31 70.

Boligtelefoner: Redaksjonen 55 07 71.

Abonnement (direkte ell. gjennom postkontorene). Kr. 20 pr. år - Kr. 10 pr. ½ år. Utlandet kr. 24.

Annonser: 10 dager før utg.dagen (se nederst på omslagssiden). 24 nummer årlig. - Postgiro 153 21.

UT BLANT MENNESKENE

I all stillhet har det de siste måneder foregått en katolsk hjelpevirksomhet i India som belyser og forklarer pave Paul VI's reise til den eukaristiske kongress i Bombay. Prester og ordenssøstre har vært ivrig opptatt med å forberede og overvåke bygningsarbeider for nye hjem for fattige, sykehus, anstalter for spedalske, sosiale sentre og steder hvor man kan dele ut mat. For paven begir seg jo ikke ut på denne ferden med Alitalias DC 8-maskin bare for å møte og være sammen med tusener av troende som samles i Bombay til verdenskongressen. I langt videre perspektiv og i reisens egentlige mening forlater han for annen gang i sitt pontifikat Italia og drar til et møte med et land som har alle de brytningstegn og problemer i sitt folk og i sin jord som vil prege resten av dette århundre og det kommende: befolkningsekspløsjon, sult, nød. Kort sagt, det er en reise som plasserer Kirken midt i tidens drama.

Reisen må ikke oppfattes som et fromt maleri på TV-skjermen og i avisene av en hvitkledd skikkelse som vel signer massene — og så flyr med et tilfreds sukk tilbake til Vatikanets haver. Få vet vel bedre enn pave Paul omfanget av den virkelighet han vil møte i Bombay, en av Østens sydende millionbyer. Daglige rapporter holder ham godt nok underrettet om det som foregår i verden anno 1964.

Han vet at han møter en verden som ikke vil nøye seg med vakre talemåter. Det er en verden hvor det store flertall av denne jords befolkning krever at vi engasjerer oss i deres strid, i deres daglige strev og ofte forferdende lidelser. Her kommer pave Paul i sin DC 8 flyvende som overhode for en verdenskirke som har innsett dette og som i sin egen åjourføring, gjennom de siste encyklikaer og ikke minst i sitt praktiske arbeide gir denne ukjente, av og til skremmende verden av millioner på millioner fremmede nesten hele sin tid og alle sine tanker.

Det er virkelig en Guds gave at Kirken i møtet med disse store, fattige nasjoner — som India er en verdig representant for — forstår prøvens omfang. At vi har en pave som ikke blir sittende hele tiden i sitt arbeidsværelse, men som i praksis understreker Kirkens universalitet. Kirken har bare en måte å komme på, ikke som erobrer eller hersker. Den kommer og må komme som tjener. Guds tjeneres tjener, har ofte paven sagt om

seg selv. I Bombay får dette uttrykket ny aktualitet og mening i denne måneden.

I en tale pave Paul holdt nylig sa han ganske enkelt at han så det som sin plikt å innlede en dialog med disse folkeslagene, for å vise dem at den katolske kirke forstår deres berettigede håp og forventninger. India symboliserte for ham, sa paven, et helt kontinents veldige folkemasser. Vi tror, sa han, «at den kommende reise vil bringe oss til Asias og den moderne verdens dør. Inntrengende høres Kristi ord i Våre ører: gå ut og lær alle folk...»

Hovedemnet på kongressen i år er «Eukaristien og det moderne menneske». Kardinal Gracias, erkebiskop av Bombay har nylig sammenfattet oppgaven slik: «I dag går menneskeånden frem mot nye grenser for det oppnåelige og det holder på å skapes et nytt menneske som eier veldige muligheter, men som samtidig begrenses og nesten ødelegges av manglende kjærlighet til Gud og til medmenneskene.»

Det er bl. a. dette paven minner oss om når han reiser til India. Han retter vår oppmerksomhet mot virkeligheten: et gjærende hav av mennesker som tydligere og tydligere forlanger sin del av jordens rikdommer. Et hav av mennesker som ikke bare stiller ubehagelige krav til oss og enkelte ganger ryster oss i vår trygghet, men som kan hjelpe oss og gi oss vår mennekeverdighet tilbake. For i disse millioner av ukjente vil Vestens nye menneske kanskje finne igjen sin sjel.

Pave Paul innleder en dialog med Østens ikke-kristne, i ellefte time faktisk. På den kjempestore gressplenen, The Oval, hvor messen skal feires, i møtet med represen-

(Forts. n. side)

SAGAKVINNE MED

EN SAMTALE MED FORFATTERINNEN VERA HENRIKSEN

«Solvhammeren» (1961) — «Jærtegn» (1962) — «Helgenkongen» (1963) — romanene kom slag i slag, sikkert som et urverk. Opplagstallene var oppsiktsvekkende og et meget taltrikt lesende publikum fikk forlagsfolkene til å heve øyenbrynene — jo, Aschehoug hadde avgjort «skutt gullfuglen» med sin debutant. Og kritikerne? Kritikerne var som vanlig uenige, selvom der overveiende var godord å lese. «Noen skrev at jeg svevet som en ørn, andre at jeg flakset som en høne mot nettingen», sier Vera Henriksen selv, med et skjevt smil. En og annen kunne ikke dy seg for en ganske hensynsløs bjørnetjeneste: Å anvende Nobelpristageren Sigrid Undset som nådeløs målestokk på debutanten — som om Sigrid Undsets geniale middelalderdiktning for alltid skulle sette et «Adgang forbudt!» over den historiske roman her i landet. Vera Henriksen har ingen Undset-lader — hverken som skribent eller som menneske, og konfrontasjonen er usaklig og overflødig.

Hun kom utenfra til vårt tynt befolkede Parnass. Oberstdatteren Vera Roscher Lund, var fra like etter krigen inntil i fjor bosatt i New York, der hennes mann, shipping-direktøren Olav G. Henriksen representerte Lorentzens Rederi. Interessen for historie er gammel hos henne — den som kjenner henne vet at der bak hennes første litterære forsøk ligger en meget bred og grundig lesning og en skarp kritisk vurderende forstand.

I sine historiske studier søkte hun blant annet råd og informasjon hos en katolsk geistlig, kirkehistorikeren Henry G. J. Beck, professor ved Immaculate Conception Seminary i Darlington, N. J. Det fikk betydning for henne også ut over studiene. En gammel dragning til den katolske kirke ble aktualisert, og etter nøye og rolig overveielse endte hun med å be om opptagelse i Kirken, da hun syntes tiden var moden for det.

«St. Olav» har oppsøkt henne, i den hyggelige villaen på Nordberg hvor Olav og Vera Henriksen og deres barn igjen pleier sine røtter i hjemlandets jord — familiens yngste var på nippet til å bli amerikaner da omplantningen kom. Vi har villet samtale litt med henne om hennes arbeide — strevet og meningen bak bøker som for mange har vært et møte med den gode, underholdende og fortellende roman om fjerne tider: Trilogien om Sigrid med det mangslungne sinn.

Debutanten gjorde det sannelig ikke lett for seg — den historiske roman lykkes enten, eller så brekker man ettertrykkelig nakken på den: Anakronismenes fall-

tanter fra Indias regjering (som har gitt arrangørene stor og verdifull hjelp), de lokale myndigheter, med folk fra nasjonens kulturliv og næringsliv og i møtet med de store folkemengdene, vil han knytte bånd som er viktige, ikke bare for den katolske kirke, men for alle i denne del av verden.

Det er som om paven med sine reiser vil trenge lenger og lenger ut i det veldige Østen. Han bringer med seg Kirkens tanker og virksomhet og hjelp.

gruber er talløse, og en må se seg for, hvor en setter foten.

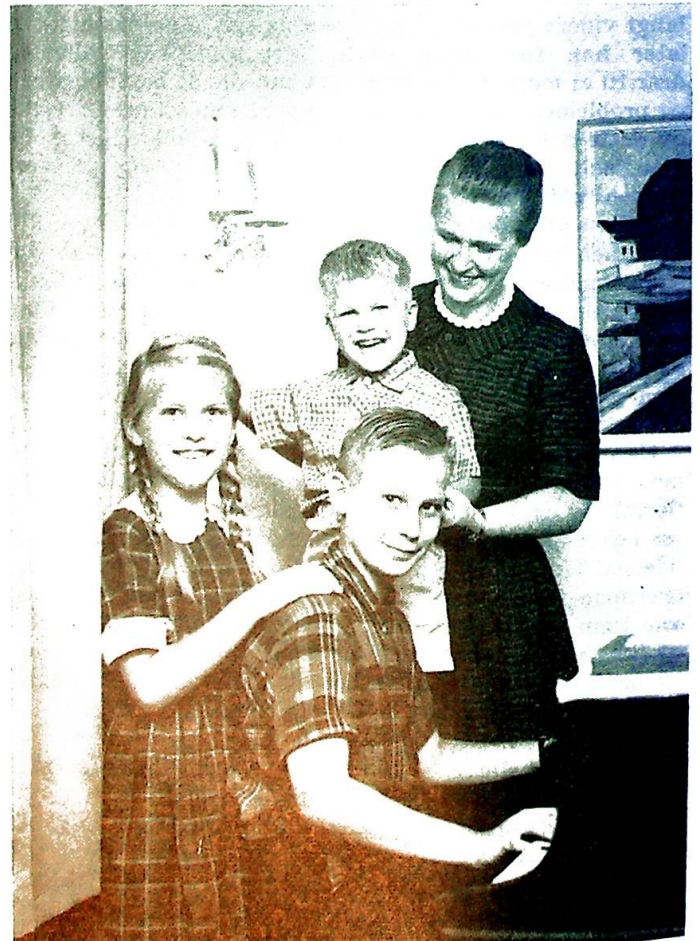
— Hvorfor skrev De denne trilogien, fru Henriksen?

— «Solvhammeren» — første bindet — skrev jeg som et rent eksperiment. Helt fra gymnasietiden hadde jeg visst at jeg før eller senere kom til å forsøke meg på en roman. Stort sett gikk jeg ut fra at den ville bli refusert, og gjøre meg en erfaring rikere. Jeg var overrasket da den ble antatt og jeg var enda mer forbløffet over den mottagelse boken fikk. Så var jeg fanget i mitt eget garn, hva de to følgende bindene angår.

SIGRID-SKIKKELSEN

— Si litt om hva De har ment med Sigrid-skikkelsen.

— Vel — en historisk roman er jo til en viss grad et slags «bundet mandat». Der er en gitt ramme — visse «knagger» — som stoffet må henges på. En skikkelse kan ikke vokse så vilt og egenrådlig som i en moderne roman. På den annen side gis der et punkt i fortellingens utvikling da en merker at skikkelsen «overtar» sitt eget liv, innenfor den gitte ramme. De forutsetninger som en, noe teoretisk, kan ha lagt ned i en skikkelse bærer da av seg selv sine naturlige konsekvenser.

Å. R.

Vera Henriksen — omgitt av sine egne «vikinger».

Vikinge-romantikken er død — selv Leiv Eriksson, Amerikas egentlige oppdager må vi avgi til islendingene. Vera Henriksen har villet gjette seg inn til deres sinn og følelser nettopp i trosskiftets merkelige omstillingstid.

En av de ting som jeg har forsøkt å gi liv i Sigriddskikkelsen er det essensielt kvinnelige, jordnæres kamp mot kristendommens tilsynelatende fordømmelse av kvinnens dypeste vesen. Jeg har ment at det var riktig å stille denne kampen inn nettopp i rammen av møtet mellom hedendom og kristendom. For å understreke konflikten har jeg symbolsk plassert Sigridd inn i Frøy-Gerdmyten. Jeg lar henne føle sin kjærlighet til Olve «varm og levende som jorden» — denne følelsen av slektskap med jordens fruktbarhet er ett av hovedtemaene ved personen. Jeg mener at den må ha vært langt mer bevisst hos kvinnene i et samfunn og en tid da fruktbarhetskulten ennå eksisterte i det åpne, enn det er i vårt tid.

— Det var altså med velberådd hu at De valgte akkurat trosskiftet i Norge som «Deres» tid?

— Ja — det svarer, som et krysningspunkt, til en rekke av de interesser som har orientert min lesning.

TIL KILDENE

— Ja, nettopp — Deres lesning. Hva er bakgrunnstoffet for disse romanene?

— Eddakvad, skaldekvad, kongesagaer og islandske ættesagaer, det gamle lovverket. Det ble å friske opp gammalnorsken, da! Adskillig av interesse finner en også i samtidige nedtegnelser i engelske annaler, med referanser til norrønt stoff. Ikke minst når det gjelder det religiøse — det var jo ikke minst engelske prester som bragte kristendommen til Norge.

— Hadde De utbytte av formidlerne — Fredrik Paasche for eksempel?

— Ja, men det er nødvendig å forsøke å danne seg et umiddelbart inntrykk direkte fra kildene, og fra det stadig rikere *arkeologiske* materiale. For meg gjaldt det jo dessuten særlig å søke å forstå *hedenske* menns sinn.

— Men hvordan *var* så egentlig den norrøne hedenskapen? Nyere forskning, også Sigridd Undset forresten, har smilt nedlatende over Romantikkenes forestillinger om «den norrøne gudelære» som et slags fast, sammenhengende dogmatisk alternativ til den kristne tro. For Grundtvig og Öhlenschläger var det nesten et sammenstøt mellom to katekismer!

Vera Henriksen ler.

— Såvidt jeg kan se, er forskerne idag temmelig enige om at den hedenske tro kristendommen møtte i norrøne

menns sinn var et slags nettverk, som forsøkte å holde sammen brokker av gudelærer av ulike tilfang. En valgte sin «skyts-gud» — Odin har klart vært «overklasse-guden»: I Olveskikkelsen, en ener og et unntagelsesmenneske, har jeg søkt å skildre noe av det beste i hedendommen, et menneske slik som dikteren bak «Voluspå» kan ha vært. Eller som Torkjell Måne, nevnt både i Landnåmabok og Islendingabok, en mann som i sitt sinn nådde frem til sin egen monoteisme, en tro på «den Gud som skapte solen». Tor, derimot, var den mer folkelige beskytter. I Kalv Arneson har jeg søkt å skildre en slik Håvamål-skikkelse, den mer typiske viking som går under i sin manglende evne til å gripe det nye.

— Men tror De mennesker har vært slik dengang — så individuelle i sin religiøse holdning? Er der ikke noe mer bastant kollektivt og stamme-solidarisk over det?

Vera Henriksen blir ivrig, og lener seg frem.

— La meg først fastslå at flere kritikere har tillagt meg noe som jeg aldri har tilsiktet. Jeg mener ikke at «slik var det» — ikke engang at «slik var det kanskje». Jeg begrenser mitt eksperiment til dette: Slik *kunne* det ha vært. Jeg sa til meg selv: Sett at disse menneskene *ikke* var enkle og ukompliserte, eller pregløst undergitt fellesskapet. Sett at de var minst like spenningsfylte og sammensatte som oss moderne mennesker.

Forøvrig synes jeg der er rikt grunnlag for å anta, at menneskene innenfor det norrøne hedenskap var mer individualistiske enn den mennesketype vi møter i tidens kristne Europa. Hedenskapet var ikke samlende, som religion betraktet. De identifiserte seg med ulike elementer, alt etter legning og skjebne. I kvadene møter vi stor psykologisk variasjon mellom individene — tenk også på den brede spennvidden mellom visjonen i «Voluspå» og den jordnære bonde-etikken i «Håvamål». Og selv i «Håvamål» møter vi «innadskuende» utsagn som dette: «Ingen sott er verre for vettug mann enn ikke å like seg selv». Det er ikke «enkelt» og «primitivt» i den godfjottede bruk av ordene!

DE TRE LAGENE

— Der er flere lag i denne trilogien min, fortsetter Vera Henriksen. Det umiddelbare er selvfølgelig selve fortellingen, «underholdningsromanen». Dermed det historiske og kulturhistoriske — som nevnt: En hypotese om hvordan det *kan* ha vært, ut fra hva vi idag vet om

VIKTIG AVGJØRELSE AV

DRAMATISK MELLEMSPILL I OKTOBER MÅNED —

Den 21. november avsluttes tredje sesjon av Konsilet i Rom etter over to måneders hardt arbeide. Denne etappen av Kirkens åjourføring preges av vesentlige, konkrete resultater, og det er helt på det rene at man etter det store flertall av biskopenes ønsker får en fjerde og avsluttende sesjon for å behandle en omarbeidet utgave av Skjema 13 om Kirken og den moderne verden.

Midt i det sterke arbeidspresset foregikk i oktober også et kort, dramatisk spill bak kulissene. Vår korrespondent, dr. Hermann Seiler mener at verdenspressens reportere overdrev når de brukte uttrykk som *k r i s e* eller *k u p p*, men han legger på den annen side ikke skjul på at det lett kunne blitt en alvorlig krise hvis ikke en rekke kjente kardinaler fra hele verden raskt og effektivt hadde grepet inn med en skrivelse rettet direkte til pave Paul. (Kort omtalt i nr. 20.)

Avgjørelsen i dette oppgjør mellom Konsilets overveldende flertall og Kirkens administrative organer, kom meget fort. Paven brukte sin myndighet til klokt og stille å understreke at Konsilets beslutninger skal gjennomføres uten forandringer. Han stilte seg på Konsilets, dvs. biskopenes side i drakampen med kurien og traff beslutninger som vil ha stor vekt når Konsilet engang er slutt og den praktiske utformning av dets idéer er overlatt til embedsverket.

Av den enorme stoffmengde som foreligger fra de siste ukene i Rom: den sterke kritikk av form, innhold, til og med av latinen i utkastet til Skjema 13, forberedelsene til pavenes India-reise, debatten om legfolkets stilling osv., har «St. Olav» valgt å presentere dr. Seilers rapport om de spennende dager da de 17 kardinalenes brev ble skrevet og sendt til paven:

To brev fra Konsilets generalsekretær, mgr. Felici, skrevet etter oppdrag av Vatikanets statssekretær, kardinal Cicognani, ble sendt en fredag til kardinal Bea i

sa fjerne tider. Og her er jeg villig til å diskutere hva som er «moderne» og hva som ikke er det, når en begir seg inn i andre tidsaldre. Ta Sigvat Skald, for eksempel. Jeg ble frarådet å bruke «moderne» klingende uttrykk som vitterlig står i kvad og saga fra hans munn. Over de sørgelige spor etter en fyllefest sa Sigvat Skald ord som disse: «Sannelig har Kongen fått oss i sjøgang i kveld!» Sagatone eller Oslo 1964? I ett av kvadene taler han om å være «våt som en ulykke». Både konsulent og kritiker klør i rødblyanten: For moderne!

Og endelig er der et psykologisk lag i disse tre romane. Ikke Freud — kompleksdannelsen forutsetter en jødisk-kristen bakgrunn. Men snarere *Carl Gustaf Jung* — hans viten om sinn og symbol, om sammenhengen mellom tidløse følelses- og tankemønstre og religionshistoriens mytologier. Noe av dette fant jeg frem til gjennom lesning også av antropologisk litteratur. Og noe fant jeg simpelt-*hen etterpå* — i det jeg selv hadde skrevet.

— Og hva skriver De på akkurat i øyeblikket?

Svaret er så lakonisk at det bør tjene som punktum:

— Ingenting!

Enhetssekretariatet. Brevene inneholdt en formell beskjed om at erklæringen om jødene og de ikke-kristne skulle gå inn i 2. kapitel av skjemaet om Kirken, vesentlig forkortet. Først skulle imidlertid erklæringen også bearbejdes av en ny kommisjon bestående av medlemmer av den teologiske kommisjon og Enhetssekretariatet. Videre ble det forlangt at erklæringen om religionsfrihet skulle omarbejdes nok en gang, dernest gjennomgåes av en kommisjon på 10 mann. Fire av disse ble nevnt i brevet: kardinal Browne, dominikanernes ordensgeneral P. Fernandez, biskop Lefebvre og biskop Colombo.

«ET SJOKK»

Brevene virket nesten som et sjokk, skriver dr. Seiler i sin rapport. Det var tydelig at hverken Konsilets moderatorer eller Konsilets presidium kjente noe til innholdet.

Søndag kveld samlet en rekke kardinaler seg i det tyske prestekollegium i Rom, «Der Anima», hos kardinal Frings. Der laget de en skrivelse til paven som begynte med ordene *Magno cum dolore*, med stor sorg. I denne skrivelse ba gruppen som omfatter 17 navn om at Konsilets rettigheter måtte bli respektert og bevart fullt ut. Kardinalene pekte på at de nye forandringer vil omstøte meningen med

REFORMEN AV VÅR LITURGI:

DE NYE RET

Retningslinjer for hvordan bestemmelsene om liturgien skal gjennomføres ble offentliggjort i Rom den 16. oktober. De trekker opp rammen for de nye liturgiske bøkernes utformning i en serie detaljer som ikke var med i de tidligere generelle forskrifter. Retningslinjene er utgitt av den liturgiske kommisjon, inneholder fem kapitler og deres bruk avgjøres delvis av de ulike biskopkonferansene. Det følgende er forpliktende fra 7. mars 1965, første søndag i fasten.

Salme 42. i trinnbønnen sløyfes helt.

Den stille bønn, Secreta, skal synges eller bes høyt og blir kalt Bønn over offergavene.

«Per ipsum, et cum ipso, et in ipso. .» skal synges eller bes høyt, mens presten løfter kalken og hostien litt opp. De små korstegn sløyfes.

Pater Noster kan synges eller bes sammen med presten, på folkemålet i Dialogmesser og på latin i Høymesser. Bønnen etter Pater Noster, «Libera nos. .» skal bes høyt.

Presten gjør ikke lenger korstegn med hostien ved utdelingen av kommunionen, men sier bare ordene C o r p u s C h r i s t i.

Det siste evangelium sløyfes.

Bønner etter den stille messe sløyfes.

Epistel og evangelium skal synges eller bes mot menigheten. (Lesningene og epistelen eventuelt av en legmann.)

PAVE PAUL

Et fort, høyst menneskelig glimt av to konsilfedre — kardinal Léger, Montreal og kardinal Bueno, Sevilla.

disse dokumenter. Videre klaget de over at kardinal Mar- ella fra kurien faktisk hadde forandret på egen hånd øyensynlig et viktig avsnitt i teksten om biskopenes kol- legialitet til tross for at teksten var vedtatt med veldig flertall. (Bare 292 hadde stemt imot.) Og i siste del av skrivelsen kom kardinalene inn på et annet brennbart punkt: de understreket at det ikke ville være mulig å avslutte arbeidet med denne tredje sesjon medmindre man ofrer Skjema 13, ett av Konsiles viktigste dokumenter. Dette skjema er så viktig at det fortjener en ny sesjon til våren, sa kardinalene.

Blant de 17 som underskrev henvendelsen var kardi- nalene Frings, Döpfner, Silva Henriques (Chile), König, Liénart, Lefebvre, Alfrink, Ritter, Meyer, Lercaro og Sue- nens. Sistnevnte var i Brussel denne helgen, men tok fly tilbake til Rom så snart han fikk høre om vanskelighetene.

RESULTATET

Resultatet av aksjonen lot ikke vente på seg. Onsdag aften gikk nyheten om pavens beslutning som en løpeild i konsilkretser: erklæringen om jødene skal uavkortet gå inn i 2. kapitel om Kirken. Medlemmer av den teolo-

giske kommisjon skal være med i arbeidet med denne innarbeidelse. Dokumentet om religionsfrihet skal imidler- tid forbli i Enhetssekretariatets hender og brukes ufor- andret som bilag til skjemaet om ekumenikk.

(Forts. side 338)

RETNINGSLINJER

Efter Credo og før ofringen kommer det inn en ny fellesbønn i samme ånd som forbønnene Langfredag.

En del bestemmelser kan imidlertid først tre i kraft i hvert enkelt tilfelle etter biskopkonferansens av- gjørelse (så vidt «St. Olav» erfarer vil man i Norge gå skrittvis frem).

Følgende kan — hvis det blir besluttet — leses på folkemålet:

Lesningene, epistelen, evangelium og den nye fellesbønn. Dessuten om biskopkonferansen ønsker det: Kyrie, Gloria, Credo, Sanctus, Agnus Dei.

Eventuelt også Introitus, Graduale, Offersang, kom- munionsverset og kommunionsbønnene, Ecce Agnus Dei, Domine, non sum dignus.

Folkemålet kan endelig benyttes i all direkte dialog, som i Dominus vobiscum — Et cum spiritu tuo osv.

Messebøkene på alteret må forsynes med tekst både på latin og folkemål.

Når det gjelder kommunionen, kan de som mottar Al- terets sakrament påskenenatten og julenatten, igjen gå til kommunion 1. juledag og 1. påskedag.

Hvis biskopen tillater det, kan dåp, ferming, boten, syke- salvingen og ekteskapet meddeles på folkemålet i sin hel- het. Det samme gjelder forskjellige velsignelser (ved Maria Lysmesse, Askeonsdag og under Palmevigseluken) og ritualer ved begravelser. (Dåpsritualet blir antagelig omarbeidet.)

Ferming skal meddeles u n d e r messen, efter evange- lium og preken.

Videre inneholder retningslinjene beslutninger om grun- digere liturgisk utdannelse ved presteseminarene, det understrekes at sogneprestene må gjøre alt hva de kan for å få folk aktivt med i gudstjenesten, og bruken av håndkyss, bøyninger og røkelse innskrenkes sterkt.

På steder hvor det ikke er prest, kan man holde en «Ordets gudstjeneste» ledet av en diakon eller av en leg- mann utpekt av biskopen. Denne gudstjeneste kan bestå av epistel, evangelium, salmer og en preken. Hvis det er en legmann som leder gudstjenesten, kan han lese opp en preken.

I kirkene bør det utenom messen holdes lignende feirin- ger, særlig i advent- og fastetiden og på søndager og festdager.

S iste kapittel av retningslinjene handler om bygg av kirker og alterets plassering: Kirkene må bygges slik at man kan oppnå menighetens aktive deltagelse. Alteret skal helst være løst fra veggen slik at messen kan leses mot menigheten.

Moderne, tekniske hjelpemidler må tas i bruk for at alle skal høre godt.

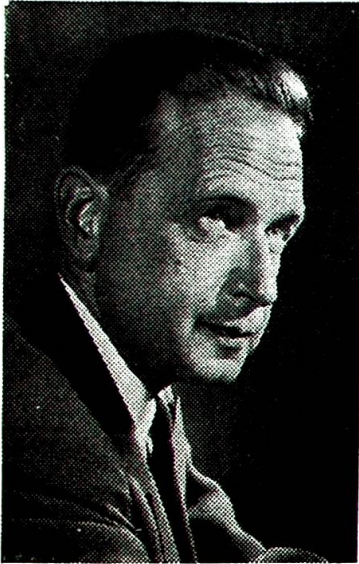
Koret og orgelet skal i fremtiden bli tydelig en del av «kirkelyden», ikke noe adskilt.

Tre mennesker

ANMELDT AV

HALLVARD RIEBER-MOHN

Sven Stolpe: «Dag Hammarskjölds åndelige vei».
Cappelen. Oslo 1964.

Dag Hammarskjöld, hvis «hvitebok» om egne forhandlinger med Gud har forbauset og fengslet både hans landsmenn og en hel verden.

Sven Stolpe, som med klok og følsom innlevelse har beskrevet både Hammarskjöld og hans merkelige — ofte gåtefulle — dagbok «Veimerker».

Max Tau, hvis selvbiografi om en flyktning som finner nye røtter er en kjærlighetserklæring både til Norge og til alle mennesker av god vilje. Boken er strålende oversatt av Carl Fredrik Engelstad.

Hittil er over 170 000 eksemplarer solgt i Sverige av «Väg-märken» — den merkelige «sjelens dagbok» som FN's tidligere generalsekretær, den i 1961 omkomne svensken *Dag Hammarskjöld* etterlot seg (cf. «St. Olav» nr. 22, 1963). Samtidig er den gjennom oversettelser i ferd med å nå det verdenspublikum som fulgte Hammarskjölds ytre virksomhet — en engelsk utgave ved *W. H. Auden* kommer, og en god norsk oversettelse foreligger i høst hos Cappelen. Det er meget velkomment når forlaget samtidig utgir *Sven Stolpes* kortfattede, intelligente studie over Hammarskjölds personlige utvikling — en randbemerkning som også allerede har vakt internasjonal oppmerksomhet.

Der bor flere sjeler i *Sven Stolpe* — denne boken er et uttrykk for hva anmelderen alltid har syntes var hans egentlige begavelse: Den innfølede essayist og formidler av et tankeinnhold. I portrettet av Hammarskjölds åndelige profil utfolder *Stolpe* sine beste egenskaper — det gjør denne vesle boken til en ypperlig nøkkel når det gjelder å åpne for de ofte mangslungne, noen ganger også kryptiske tanker og betroelser i vårt slektledds mest skjelsettende og fengslende *journal intime*. Så ulike de to menn var av temperament — Hammarskjöld stadig mer tilbaketrukket i en ubotelig, sky ensomhet og *Stolpe* dynamisk ekspansiv inntil det larmende — så møtes de, *post mortem* dypere enn mens Hammarskjöld levde, i de samme verdier. For nordboer som vil følge verdensborgeren Hammarskjöld gjennom hans etterhvert verdensomspennende oppdagelsesreise i mystikkens verden, er *Stolpes* randbemerkninger uvurderlige. I tillegg til den fintfølede skisse av Hammarskjölds familiebakgrunn, miljø, oppvekst og modning møter vi nemlig også en sikker veileder i den lesning og meditasjon som med en sjelens indre og jernhårde konsekvens førte denne svenske humanisten og statsmannen inn i den kristne mystikk.

Sven Stolpe ville heller ikke være den han var, om han ikke i sin studie over Hammarskjölds utvikling, hans «åndelige vei», også kastet et skarpt og avslørende søkelys over hele vår kultursituasjon. Den kampglade kulturkritiker skriver, med merkelig andring: «Denne sin åndelige verden holdt Hammarskjöld i alt vesentlig skjult — ennå. Dette hadde sine grunner. Jeg har nevnt den hägerströmske filosofi som dominerte Uppsala. *Dag* var sine venners venn og avholdt seg omhyggelig fra unødige kritikk, men han kunne under hele sin Sverige-tid snakke meget skarpt om hvordan det pinte ham å måtte tale «barnespråk» med arbeidskameratene: De forsto ham aldri når han prøvde å streife inn på dypere aspekter, religiøse og metafysiske».

Desto større interesse har det, at *Stolpe* i siste del av sin bok refererer vesentlige trekk av debatten omkring «*Veimerker*», da den forelå i fjor høst, ganske særlig hans egen diskusjon med den danske diplomaten *Eyvind Bartels*, som representativt uttrykker forundringen i diplomatiske og politiske kretser over at mannen i FN's sjefsstol avslørte seg som en kontemplativ mystiker.

Stolpe kaller «*Veimerker*» for Hammarskjölds «største gave til vårt folk». Han bidrar selv til at den også blir en stor og gripende gave til menneskeheten.

Gerd Hoffs oversettelse forekommer meg uklanderlig.

og to bøker

Max Tau: «En flyktning finner sitt land». Oversatt av Carl Fredrik Engelstad. Aschehoug. Oslo 1964. 263 s.

«Når jeg er venn med et menneske, så lukker jeg ofte øynene, fordi jeg samtidig får nåde til å se meget som andre ikke ser», tilstår dr. Max Tau i en av de elskeligste og mest hjertevarme bøker jeg har lest på lenge. Og hans mer skeptiske venn, den store karikaturtegneren Th. Th. Heine sier det slik: «Du forstår: Max, han dikter. I hver eneste nordmann ser han minst én engel!» Heine hadde sett alle oss andre — ikke-englene. Men denne boken er ikke desto mindre en strålende illustrasjon til påstanden: Kjærligheten gjør ikke blind — den gjør klok.

Efter å ha fortalt om sin schlesiske barndom og berlinske ungdom i første bind av sine erindringer («Landet jeg måtte forlate» — 1961) henter Max Tau her frem fra sin erindring tredveårene og siste verdenskrig — fra han ankom som statsløs flyktning til Norge før krigen, gjennom nye forfølgelser som tilslutt tvang ham over svenskegrensen med livet i hendene, inntil han vendte tilbake ved frigjøringen i 1945. Det var år som rommet ufattelige overgrep mot, og tragedier for tusener av Europas edleste mennesker — Max Tau var ett av dem, og fikk sin rundelige del av byrdene. Han forteller livfullt og spennende, og både hans tyske lesere, som vil møte hans bok uten forhåndskjennskap, og norske lesere, som nikker gjenkjennende til Oslo-miljøet og begivenhetene før og under krigen, vil måtte lese med en voksende undring, som etterhvert utmyntes til et klart og berikende inntrykk: Forfatteren har igjen og igjen fått knust hele sin tilværelse, vært jaget over grenser, sett sine nærmeste massakrert. Men her er intet hat, ingen hevngjerrighet, intet forbitret. Leseren begynner med å sjarmeres av den menneskevennlige, selvironiske og høyt kultiverte litterat. Han lukker boken i dyp og grepet beundring for et menneske, som gjennom alle de håndgripelige påskudd en menneskeskjebne kan romme for resignasjon, menneskeforakt, mistenksomhet, har maktet å holde sin rike humanitet ubeskåret, varm og levende, — ja som har vokset. Hos Max Tau er «idealismen», hans verdi-våre grunninnstilling overfor mennesker og situasjoner, ingen virkelighetsflukt eller illusjon. Den er visdom og livskunst, og som sådan overbeviser den oss: Vi velger alle, i vårt livs kaleidoskopiske mønster av medmennesker og forhold, brokkene til vår egen skjebnes bygning. Max Tau karakteriserer seg selv, indirekte og uforvarende, gjennom hva han ser (og ikke ser!) i andre mennesker, hva han intenst og positivt interessert anser for gull og hva han flyktig uinteressert vraker som gråstein. Derfor er «En flyktning finner sit land» en god og betydelig bok om det å være menneske i en ulvetid — om hvor helt og ufordervet og overbevisende det kan lykkes.

«Bare den», skriver Tau et sted, «som er i stand til å ta fortidens lidelser opp i seg og bære dem, er også i stand til å bygge opp sin fremtid. Å tenke på fremtiden vil si å tjene dagen idag. Det vil ikke gis noen fremtid hvis man ikke forsøker å ta i bruk de uoppdagede menneskelige krefter. Ingen oppfinnelse vil være i stand til å bringe menneskene et skritt videre, hvis ikke mennesket selv gjennom sine ukjente krefter leder sin egen skjebne og virkeliggjør sin samtid, idet det forsøker å vinne sin nestes tillit, og derved blir medarbeider for freden».

For Max Tau er dette et livsprogram. Vi andre må ha lov til å si, og hans storartede memoarbok bekrefter, at han er en meget levende og vinnende virkeliggjørelse av det.

I GRUSOMHETENS SKOLE

Den unge greske skuespilleren Stathis Giallelis (til høyre) er et nytt, sympatisk bekjentskap — i en usfullkommen, men prektig film av Elia Kazan om emigrantens elendighet og håp.

Folkemord, eller forsøk på folkemord, ble ikke oppfunnet av Hitler. I det korrupte og tyranniske gamle Tyrkia, som eksisterte helt opp til I. Verdenskrig, var millioner av armeniere under regulær utryddelse, og grekerne en ytterst truet minoritet.

Regissøren Elia Kazan, en av de store i amerikansk film (husket for bl. a. verker som «Storbyhavnen» og «Øst for Eden») ble selv født i Tyrkia av greske foreldre. Hans kjempefilm «America, America», som skildrer hans onkels dramatiske utvandring til USA, er blitt skåret ned fra tre til to timers lengde, og eksportert under titelen «An Anatolian Smile» — i Norge: «Det forjettede land». Det er en ypperlig fortalt bildehistorie, om håp og utholdenhet midt i undertrykkelsen og ydmykelsen, men også om nød og overgrep som gjør hard og hensynsløs.

Tyveåringen Stavros (en utmerket ny, athensk skuespiller ved navn Stathis Giallelis) kjemper seg fra sin vanstyrte anatoliske provins frem til Konstantinopel, og derfra — desperat og med alle midler — ombord i et emigrantskip som engang før århundreskiftet krysser Atlanteren og seiler inn til det nye liv i «det forjettede land». Det fører ham gjennom utbytning og plyndring, forførelse, mishandling og vold. Han lærer seg å svare med samme mynt — den vinnende og ganske u-kyniske ungdommen sannsynliggjør ikke helt denne triste og forbitrede lærvillighet i grusomhetens skole, i et ellers fremragende og fengslende spill. Både kunstnerisk og moralsk er her spenninger som ikke får noen organisk overbevisende forklaring. Men for en historie! De tyrkiske landskapene og mennesketypene, de fremmede miljøene og forholdene, er suverent behandlet, og med den intense, patetiske bevegelse som særpreger fortelleren Kazan. I sitt opprinnelige hjemland har han funnet ansikter og naturbilder som forteller sin egen «historie innenfor historien», med selsom kraft og melankoli.

To scener blir stående i minnet — den ubetalelige underfundige skildringen av et offisielt fremført frieri i et gresk velstandshjem i Sultanens gamle Tyrkia; og strømmen av innvandrere som slipper gjennom politisperringene på Ellis Island — alle med angsten og tyranniet og den svarte nød bak seg og paradiset i sine to tomme hender.

X.

BLIKK på TIDEN

GOTER OG VANDALER

Den 24. oktober innvidde pave *Paul VI* det gjenreiste Monte Cassino — benediktinerklosteret i Sør-Italia som var ett av arnestedene for den europeiske kultur, og som ett av den annen verdenskrigs vildeste slag la i ruiner. Abbediet, hvor den hellige Benedikt i år 529 grunnla vesterledens kulturbærende munkevesen, ble ødelagt ved et alliert flybombeangrep 15. februar 1944 — angivelig fordi Monte Cassino-høyden, som dominerer hovedveien nordover mot Rom, var et tysk motstandsrede. Det var den new-zeeland-ske generalen *Freyberg* som ville ha helligdommen sprengt vekk, «for å få bedre oversikt». Lord *Alexander*, alliert øverstkommanderende i Italia, sa seg enig, og 450 tonn bomber ble sluppet over abbediet. Militært sett var det meningsløst — ruinene utgjorde nemlig enda bedre forsvarsposisjoner for tyskerne. Selv benektet de å ha brukt klosteret før bombingene. *Alexander* hevder at de var der. Den amerikanske general *Clark* fastslår at der ikke er noe bevis for dette.

På bronsedørene i den gjenreiste klosterkirke er der fire felter med relieffer — svarende til de fire ganger Monte Cassino er blitt ødelagt. Første gang av goterne, i 581. Annen gang av vandalene i 883. Tredje gang av et jordskjelv i 1340. Og fjerde gang — av «oss». Det siste relieffet viser en stål-hjelm, en flypropell og en fallende bombe — slik er vårt opplyste århundre også udødeliggjort i denne barbariets bronsekronike.

Det var med menneskehetens stemme at paven i sin innvielsestale sa: «Det synes fremdeles utrolig at der kunne bli ført krig mot dette abbedi — dette uforlignelige monument over religionen, kulturen, kunsten og sivilisasjonen. Det var en av de vildeste og blindeste handlinger i krigens raseri. Og like utrolig synes det, når vi idag ser disse skjønne bygninger gjenreiste. Det er som om vi skulle narres til å tro at intet var hendt, at ødeleggelsen bare var en drøm, og at vi kan glemme den tragedie som forvandlet dem til en haug ruiner.

Vi ønsker ikke å uttale noen fordømmelse over dem som sto bak ødeleggelsen. Men vi kan ikke annet enn sørge over at siviliserte mennesker våget å gjøre St. Benedikts grav til målet for en så nådeløs vold.»

OMSTRIDT STEDFORTREDER

Utgivelsen av Rolf *Hochhuths* kjempe-pamflett mot Pius XII, skuespillet «Stedfortrederen» i norsk oversettelse har vakt adskillig oppmerksomhet i pressen. «Aftenposten» bragte en inngående anmeldelse i sitt aftennummer 21. okt., der særlig det gemene ved dramaets menneskebehandling ble fremhevet. I «Verdens Gang» (22. okt.) gikk pastor *Sverre Riisøen*, uten vesentlige motforestillinger, god for dets anliggende. Hans oppfatning av de områder hvor pavens «ufeilbarhet» kan gjøres gjeldende, er mer populære enn eksakte, og i spørsmålet om hvorvidt Pius XII gjorde det *etisk riktige*, overensstemmende med sin forpliktende samvittighet og uten sidehensyn, velger pastoren å slutte seg «i det vesentlige» til iscenesetteren *Erwin Piscators* (og *Hochhuths* egen) påstand, om at «Stedfortrederen» er et drama som «gir de skyldige deres mål av skyld». Det er en lærerik preferanse — der skal

KATOLSK LYDBÅNDTJENESTE

Har De adgang til båndopptaker? Er De klar over at De i så fall mot en rimelig leie kan låne lydbånd med opptak fra Katolsk Forum? Blant lydbåndopptakene nevnes:

«Dag Hammarskjöld og hans Gud» av pater *Hallvard Rieber-Mohn*.

«Kvinnesynd og menneskesynd» av pater *A. Raulin*.

«Fra motreformasjonen til medreformasjonen» av pater *Finn Thorn*.

Mange andre foredrag om litterære, kulturelle, filosofiske og religiøse spørsmål av aktuell interesse finnes, og fullstendig, ny katalog over foredragene sendes på anmodning.

Henvendelse om utlån skjer skriftlig til:

Lydbåndtjenesten, Dybwadsgt. 1, Oslo 3 — eller muntlig og pr. telefon til St. Olavs Bokhandel, tlf. 42 31 70.

visst mer enn en pave *Johannes* til for å utviske et inntrykk som 400 års konfesjonell polemikk har innarbeidet: At er paven del i dramaet, så er han skurken.

I «Morgenposten» (28. okt.) går lektor *Karl Brodersen* adskillig mer nyansert til oppgaven. I motsetning til *Riisøen* (som synes *Hochhuth* har skapt et «tidløst idédrama — intet mindre»), finner *Brodersen* at *Hochhuth* er «ubehjelpelig» og at der er «en skrikende motsetning mellom stoffets dramatik og forfatterens evne til å behandle det dramatisk». Men heller ikke *Brodersen* synes streift av den tanke at hva paven gjorde, var i hans øyne det beste han kunne gjøre for jødene under siste krig, og at han trygt kan ta ansvaret for det, overfor historien og menneskeheten. «*Hochhuth* går nokså naivt ut fra at *Il papa* hadde visse overordnede plikter i samvittighetens rene sfære», skriver *Brodersen*. I all verden — er det ikke temmelig kynisk uten videre å anta at paven ikke hadde det?

I «Morgenbladet» (24. okt.) er den vanligvis lavmælte magister *Lars Roar Langslet* skarp i sin kritikk — «Stedfortrederen» er i hans øyne hjelpeløst anmassende i sine litterære, og opprørende usaklig i sine historiske pretensjoner:

«Nødvendigheten av å velge mellom to alternativer så skjebnetunge og smertelige (å tie og hjelpe, eller å tale, på bekostning av enda flere liv) — det kunne vært stoff for en rystende tragedie. *Hochhuth* har ikke skrevet den. I stedet har han laget en fiks dramatisering av et valg mellom et galt og et riktig alternativ, hvor de moralske (som tilskueren identifiserer seg med) velger det rette. Det er dramatisk umulig, og historisk uriktig.»

Den norske utgaven er utstyrt med et forord av *Albert Schweitzer*, der den store humanisten minner om anti-semittismens uoppgjorte problem og brøde, og taler om vår tids «humanitetsløshet». Hverken forfatter eller forlag, skriver *Langslet*, synes å ha oppfattet den ironiske virkning det har, at en slik diagnose står som innledning til et anklageskrift av denne art.

Langslets kronikk ble imøtegått av dosent *Jenny Hortenbach* («Morgenbladet» 31. oktober), som finner litterære verdier hos *Hochhuth*, såvel som en fruktbar problemstilling. Noen forbedringer, angående en slik anklage i en så vidt vilkårlig form, rommer ikke hennes artikkel. Hvilket unektelig røber en viss robustesse overfor dets menneskebehandling.

I et intervju med «Morgenbladet» tidligere i måneden uttalte sjefen for Det Norske Teatret, *Tormod Skagestad* (som hadde betinget seg retten til å oppføre *Hochhuths* drama), at teatret ikke lenger var interessert, da stykket nå hadde tapt aktualitet. Provosert av forfatteren *Aasmund Brynildsen* utdypet *Skage-*

stad («Mbl.» 2. november) dette, omtalte stykket som en «pamflett» uten varig interesse og betvilte dets permanente litterære og dramatiske verdi.

DAGDRØM OG VIRKELIGHET

■ Aksjonen for å få bort den skandaløse omsetningskatten på litteratur førte ikke frem, til tross for noe bortimot samstemmighet om det halsbrekkende i, at et truet og utsatt sprogsamfunn på 3,5 millioner tror det kan tillate seg å beskutte bøker, i en tippe- og TV-sivilisasjon som den vi nå går inn i. Skatten ble tvert om øket, og utvidet til å gjelde også ukepressen — et ypperlig taktisk trekk for å slå bokens folk med noen av deres egne argumenter. Der sies mye stygt om ukebladenes enorme «drømme-industri» — noe av det er både ånds-snobbet og urettferdig. Men noe av det rammer, og er mildt sagt verd litt eftertanke. Som noen betraktninger av forfatteren Finn Carling i «Dagbladet» nylig (22. oktober):

«Det er i ukebladene en tendens til å utnytte lesernes escapisme, som preger deres fortsettelsesromaner og omtaler av kongelige personer, filmstjerner og miljøer og personer med høy sosial status. Ut fra de observasjoner som jeg hadde anledning til å foreta i de årene jeg bodde i miljøer der man praktisk talt aldri leste en bok, men ofte kjøpte samtlige ukeblader hver uke, tror jeg at leserkretsen stort sett dannes av nettopp de usikre escapister, da særlig blant ungdommen. Det er min oppriktige tro at den behovstilfredsstillelsen som ukebladene her innebærer, er vanedannende og psykologisk sett meget uheldig, fordi den er med på å avlede fra en realistisk opplevelse av det virkelige liv som møter de enkelte.

Det foreligger i de ovennevnte fortsettelsesromaner og omtaler en tendens til overfladisk, moraliserende og stundom temmelig falsk menneskeskildring og behandling av sjelelige problemer, som man ikke behøver å tilhøre noen intellektuell elite for å reagere mot. Det er ikke spørsmål om forskjellige kulturelle nivåer, men rett og slett om respekt for psykologisk sannhet og om konsekvenser i forbindelse med behandling av problemer som angår lesernes tilværelse som mennesker. Ut fra min erfaring innen litteratur og psykologisk forskning føler jeg meg overbevist om at ukebladene bidrar til å bygge opp

en overfladisk og stundom falsk oppfatning av sjelelige problemer og menneskelig atferd. Det virker sannsynligvis beroligende og angstdempende — som en dagdrøm kan gjøre det — men i uheldig forstand, fordi det samtidig avleder fra en mer adekvat og sannferdig holdning til medmennesker og menneskets sjeleliv. Av den grunn er det rimelig å anta at det virker vanedannende på samme måte som en uselektiv anvendelse av fjernsyn åpenbart gjør det.

Særlig skarpt reagerer jeg på de rådgivende artikler og spalter som griper direkte inn i menneskers liv. Den ovenfor nevnte tendens til overfladisk moraliserende og falsk behandling av sjelelige problemer kan naturligvis bli særlig skadelig når det som f. eks. i Klara Kloks spalte blir gitt direkte råd til bestemte personer. At det i denne spalten kan være virkelig trengende innsendere, vet jeg ut fra egen erfaring, fordi jeg særlig etter at jeg begynte å skrive og forelese om avvikere har fått mange tilsvarende henvendelser. Til tross for at det i regelen har dreiet seg om problemer innen mitt eget fagområde, har jeg bortsett fra et par unntakelser aldri gitt annet råd enn det å søke kontakt med lege, psykolog eller eventuelt annen adekvat hjelp. En slik skriftlig henvendelse gir vanligvis ikke noe som helst grunnlag for en forsvarlig vurdering eller rådgivning, og jeg er oppriktig forferdet over hva man kan lese i svarene i disse spørsmålsspaltene.»

MED LEMPE

■ Det gjelder professorer som oss andre — uttalelsene «på stående fot», for eksempel i telefonen til en journalist, er sjelden de beste. De fleste oppfatninger vinner på å bli formulert skriftlig og med eftertanke. Efter en utsendelse i TV-teatret som, vel ikke helt uten grunn, vakte en god del forargelse, ga professor dr. theol. Johan B. Hygen en skarp uttalelse til «Vårt Land», der han blant annet streifet muligheten for et eget sensur-organ.

Det vakte de rama-skrik en kunne vente. Så vel i «Dagbladet» som i billedbladet «Aktuell» bragte det, i glefsende raseri, ut nettopp de mot-protester som forutsetter, at her er der overhodet ikke skyggen av et problem.

Men det er der jo. Mer enn en skygge. Selv ganske ikke-kristne mennesker vil lett, innenfor det som faktisk er, og lenge ennå forblir vårt kulturmønster, kunne komme til å befinne seg overfor noe ganske anderledes uhåndterlig enn et forskremt, isolasjonistisk «kristenfolk» — nemlig en kompakt, demokratisk majoritet. For fra en viss grense av, får nemlig forargelsen simpelthen masse-effekt. Og ingen - heller ikke de radikale kulturforbedrerne selv — har noen interesse av at den grensen overskrides.

Professor Hygen's nærmere utdypelse av sin reaksjon («Fjernsyn-teatret, Albert Schweitzer, med mere» — «Dagbladet» 19. oktober) rommer sindige og gode synsmåter. Og at det går an å samtale om dette, viser et rolig og intelligent svar fra forfatteren Johan Borgen («Dagbladet» 20. oktober) — noen linjer som vi neppe er alene om å merke oss den kloke forståelsen i. Borgen er riktignok uenig i *foranledningen* for protesten, men imøtekommer professoren i mange av hans prinsipper — blant annet når det gjelder verdisansens betydning for hele vår livsopplevelse og kulturtype. Borgen skriver blant annet:

«Det var aldri teatrets eller noen annen kunsts oppgave å klippe ut et stykke virkelighet og presentere det. Teatret gir en fortetning, en karikatur, en utvidelse eller et symbol — en eller annen form for syntetisk omforming som gjør virkeligheten tydeligere, sannere eller f. eks. mer sjokkerende enn hverdagens sløvende tilfeldigheter; slik at fenomenene blir til å få øye på. Dette kan være ubehagelig. Pinters stykker er ofte ubehagelige på en eller annen måte. Det kan man frabe seg. Men kan man gjøre det for eksempel i moralens navn?

Naturligvis dersom teatret ustanselig og overveiende spilte stykker som avslørte alle våre uskyldigste bedrag med den virkning at den pessimisme Hygen/Schweitzer utmalte ble noe av en åndspest. Men dette kan neppe Fjernsynsteatret beskyldes for. En pussig ting i sammenhengen: de tusener lystspill på alle scener som simpelthen forutsetter at ektefolk bedrar hverandre, alltid og omsvøpsløst, de vekker aldri forargelse på nevnte plan. Men når man altså får se en kunstnerisk veldreiet og ypperlig spilt versjon med ekthetsstempel, da blir det grunn til opprør.

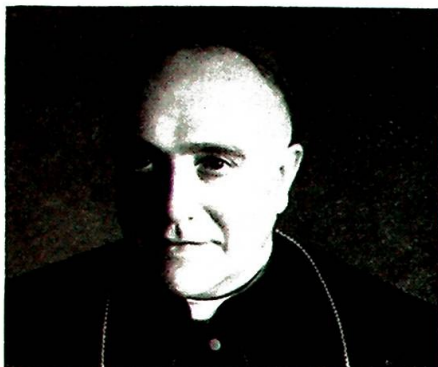
For ordens skyld: Jeg er ingen tilhenger av det omsvøpløse i ekstrem forstand, og jeg vet meget vel at radio og fjernsyn må ta varsommere på visse ting, ganske enkelt fordi folk får det mer rett i fleisen, og i selskap med sine nærmeste. Når ordet sjokkerende er nevnt, kan godt innrømmes at den ekstreme sjokkvirkning kan være tvilsom eller fordømmelig.»

Det er grunnlag for en samtale. Burde i hvert fall kunne være det.

Frater Candidus.

ST. KARL BORROMEUS-SØSTRENE

Hvis moderhus befinner seg i Maastricht, Nederland og hvis virksomhet er av betydelig omfang i en rekke land, har fått en ny generalpriorinne. Det er Moder Felix — hittil priorinne i Alesund. Vi ønsker til lykke med ansvaret og gjerningen.

25 ÅRS LEDELSE

Den 17. november i år er det 25 år siden biskop *Johannes Wember* ble utnevnt til apostolisk prefekt i Nord-Norges katolske kirke-distrikt, som fra 1955 av, er et apostolisk vikariat. «St. Olav» ønsker vår Tromsø-bisp til lykke med åremålsdagen, og tolker dermed manges takknemlighet for lang og oppofrende innsats.

LESERNE SKRIVER

Herr Redaktor.

Som mangeårig, ikke-katolsk, leser av St. Olav (hvis ankomst med posten hele familien alltid ser frem til med stor glede), hadde jeg slik lyst til å vise Dem et foto som kanskje kan interessere. Bakgrunnen er følgende:

Jeg har oppdrag for FN som dommer i Kongo, og har hatt stasjon i Bukavu (hvor opprørerne nylig foretok et blodig, men forgjeves angrep). I den anledning foretok jeg i februar en rettsreise til Kasongo, kjent fra gammelt som et sentrum for arabernes slavetrafikk (ved Lualaba-floden, Kongo-flodens øvre løp). Det er et distrikt som alltid har vært meget urolig, og potensielt arnested for opprørsmakere. (Intet under at det nu er en høyborg for opprørerne, lokalt ledet av en farlig herremann som vi ved nevnte anledning dømte til langvarig fengselsstraff for tortur og ulovlige arrestasjoner, men som rømte fra arresten mens vi var der). I de 4 dager jeg var i Kasongo bodde jeg i den katolske misjonsstasjon (Pères Blancs), samtidig bispesete. Det var ca. 10 pater (mest belgiere) som virket der, under ledelse av en interessant og kraftfull personlighet, den kongolesiske biskop Mala. (Noen tid etter at jeg var der, måtte de alle evakuere p. g. a. at opprørerne nærmet seg. Biskop Mala avgikk noe senere ved døden, under de omstendigheter som nu hersker, et ganske særlig stort tap for misjonen).

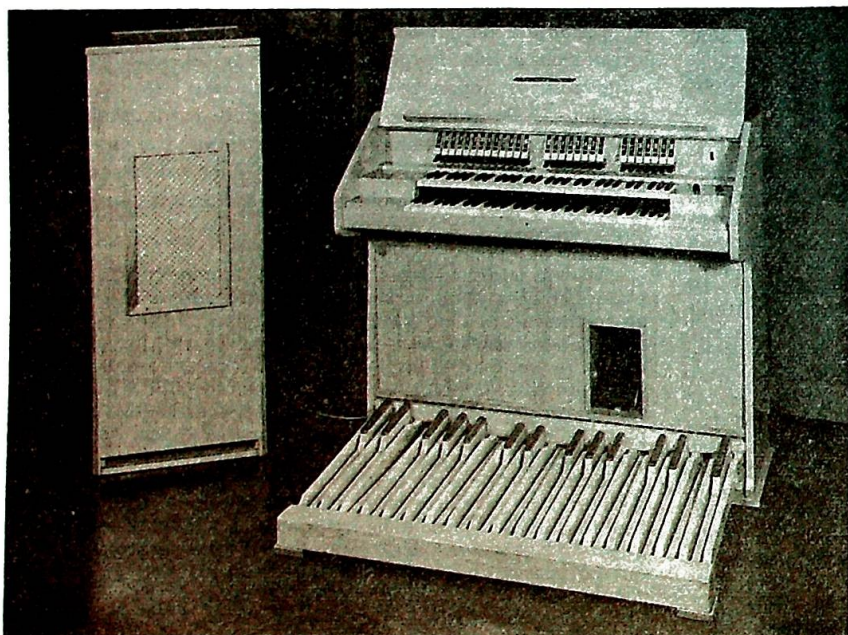
Ved siden av det hyggelige og interessante samvær med prestene disse få dagene, ble jeg særlig fine venner med en besøkende fra «la brousse», den tyske pater *Dreher*, som jeg sender fotoet av. Vi spaserte en eftermiddag en tur til det lokale marked, og da pater *Dreher* kom i snakk med noen ungdommer der, tok jeg bildet, som, det synes jeg selv i hvert fall, meget uttrykksfullt symboliserer kontakten mellom en prest og hans flokk. Særlig syntes jeg guttenes aniktsuttrykk, forskjellig for hver enkelt, fortalte så meget om hva presten betyr for dem.

Pater *Dreher* har jeg ikke truffet igjen, men håper å gjøre det etter min tilbakkomst. Men endel av paterne traff jeg igjen i Bukavu etter evakueringen, nedslått over å være tvunget ut, men full av optimisme likevel i håpet å kunne komme tilbake igjen.

Harald Sund.

DEREUX

det pipeløse kirkeorgel med toner fra kjente franske barokk - orgler.

DEREUX kirkeorgel er levert av Steinway & Sons til mer enn 400 kirker i Europa.

DEREUX kirkeorgel er utstyrt med 2 manualer, hver med 60 taster (C-h3), 32 pedaler og 27 registre.

DEREUX kirkeorgel blir ikke ustemt og er uavhengig av temperatursvingninger og forandringer i luftens fuktighetsgrad.

Vi leverer DEREUX kirkeorgel i lys eik, komplett med 2 rumklang tonekabinett og benk, til pris kr. 41 200,—, fritt levert og montert. Dette er ca. 1/4 av prisen på et tilsvarende pipeorgel.

Det er umulig å beskrive den vakre tone — DEREUX kirkeorgel må høres. Vi prøvemonterer gjerne i Deres kirke, eller byr Dem velkommen til demonstrasjon hos oss.

gå til

GRØNDAHL

ØVRE SLOTTSGATE 10 - OSLO - TLF. 20 33 15

Dette var i korthet de ytre fakta.

Hva var bakgrunnen for alt dette, hva betyr det? spør dr. Seiler. Og han svarer slik: Når det gjelder jødene, er det kjent at de arabiske stater har øvet et massivt trykk på Vatikanet. Også Konsilet selv er blitt advart av biskoper fra disse land om de mulige politiske følger av erklæringen. Altså opplagt et problem som statssekretariatet, pavens utenriksdepartement, ikke kunne avvise uten videre. Situasjonen er anderledes når det gjelder religionsfriheten. Her så man ganske tydelig et forsøk fra en liten gruppe innen kurien på å runde av og glatte ut dokumentet i 11. time etter at det hadde passert Konsilets plenum. Forsøket skjedde under en uriktig henvisning til «pavens vilje», hvilket gjorde det hele enda mer pinlig. Det skapte inntrykk av en faktisk obstruksjon mot Konsilet og dets veldige majoritet av biskoper. Inntrykket ble forsterket da man fikk vite om andre hendelser. Dekretet fra liturgirådet om retningslinjene som hadde ligget klar til offentliggjørelse i måneder ble først publisert den 8. oktober, etter at paven hadde grepet inn i anledning av skrivelsen fra de 17 kardinalene.

Man må ikke dramatisere dette som har skjedd, skriver dr. Seiler. Og han føyer til: jeg var forbauset over å høre uttalelser

i disse dager fra kjente ikke-katolske observatører ved Konsilet. De fremholdt alle meget klokt at dette kritiske punkt ganske enkelt var en prøve om stadfestelsen, gjennomføringen av Konsilets arbeide.

Det må også føyes til at Konsilet på en underlig måte vant på oppgjøret og kom gjennom det uten skader. Det så ut som om biskopene på denne affæren fikk prøvet sin samlede kraft, arbeidet fikk ny styrke.

Den 21. oktober begynte hoveddebatten på Konsilet om Skjema 13, «Kirken i den moderne verden». Dokumentet behandler vår tids store sosiale og økonomiske spørsmål, de moderne våpen, ekte-skapet, befolkningseksplosjonen osv. og regnes av mange som ett av det annet Vatikan-konsils viktigste.

Alt tyder på at dokumentet vil bli omarbeidet og forbedret før det legges frem på Konsilets fjerde og avsluttende sesjon til endelig avgjørelse.

«St. Olav» vil i neste nummer gi en orientering om Skjema 13 med en spesialrapport fra Rom.

<i>Halden-</i> <i>firmaer</i>		<i>Karl Knap A/s</i> Tif. 2710 Bygningsartikler — Rør og Maskinforretning Linoleum
ØSTFOLD SNEKKERIFABRIKK Dører — Vinduer — Trapper Kjøkkeninnredninger Tif. 1630	OTTO E. ANONSEN BLIKKENSLAGERMESTER Ventilasjon og Bygningsarbeid Tif. 3439	KARL STORM ANDERSEN Fisk - Delikatesseforretning Tif. 1155 - Privat 1159
KARL Y. OLSEN ENTREPRENØRFORRETNING Mur - Tre - Betong Tif 1977	ERLING WILLE Aut. Rørleggerforretning Tif. 3024	Fredrikshalds Meieribolag HALDEN
Gunnar Setterquist Elektrisk forretning Storgaten 1 Tif. 1981 og 1733	IRIS BLOMSTERFORRETNING HALDEN	F. JØRGENSEN Aut. rørlegger - Rørhandel Tif. 1844
OLAF STENBOCK Elektrisk Installasjon og Radioforretning Aut. Halden - Berg - Idd Telefon 1918 HALDEN Telefon 1918	<i>Paul Johannesen</i> <i>Allt i ux og optik</i> TLF 2011	Glassmester OSKAR L. HANSEN Alt i glassarbeid, innramming og bilglass Tif. 2976
HALDEN FARVEHANDEL A. Sandaker, Torvet Tif. 1264	E. Sem A/s Bøker — Papir — Trykksaker	SVERRE BIGUM Kolonialforretning Tif. 1425

OBS: Bestilling på abonnement, annonser, og henvendelser vedr. adresseforandring, kontingent o.l. bes vennligst rettet til bladets ekspedisjon: St. Olav Bokhandel, Akersv. 5, Oslo. Tlf. 42 31 70.

OSLO

Landets største spesialforretning innen røntgen og elektromedisin

AKSJESELSKAPET
ELEKTROMED

OSLO • BERGEN • TRONDHEIM • STAVANGER • TROMSØ • KRISTIANSAND

105

OSLO

HØYESTERETTSADVOKAT
GEORG LOUS
DRAMMENSVN. 4 - OSLO

C. Tennant Sons & Co. A.s

Tollbodgaten 27 - Oslo - Telefon 42 18 94

T. S. JACOBSEN

BEGRAVELSESBYRÅ

Ullevålsvn. 1 - Oslo

Tlf. 33 23 34 - 43 22 36

Privat 55 77 87 - 69 43 72

E. Sunde & Co. Rørleggerbedrift A/s

Varme- og sanitæranlegg

Byggevarer - Beslag - Ovner
Verktøy - Fliser - Linoleum
Tapeter - Farvehandelvarer
Kjøkkenutstyr

THIIS & CO. A S

Haakon VII's gt. 1, Oslo

Sentralbord 41 77 30

THRONSEN & CO.
BOKTRYKKERI

Bernh. Getzgate 3b, Oslo

Telefon 33 18 34 - 33 32 37

WISBECH
ARTISELSKAPET

MAJORSTUA - OSLO

**MASKIN- OG ELEKTROTEKNISKE
FABRIKKER**

**Til daglig
nytte
og glede**

Omslag til
TELEFONKATALOGEN
i florentinsk
lærplastikk med
dekorative preg.

Ensfarget kr. 15,—

Flerfarget kr. 18,—

Vi sender også pr.
postoppkrav.

NORENBERG & CO. A.S

MARGARINFABRIKK

OSLO

Leverandør av den bekjente
«NOCO» margarin

KAFFE

og

HERMETIKK

en gros

Joh. Weydahl A/s

Oslo - Centralb. 68 18 07

Galligani

STORTINGSGT. 22
NEDRE SLOTTSGT. 25
OSLO